„Több embertermelés”.

Írta: Szilágyi Géza.

Henderson angol miniszter egy nemrég elmondott beszédében kijelentette, hogy megbízható adatok szerint a háborúnak eddig több mint hét millió halottja és körülbelül negyvenhat millió sebesültje van.

Ezek a számok minden okoskodásnál jobban megértetik, miért harsog Európaszerte egyre követelőbben, mind sürgetőbben az állam jövendőbeli hadköteleseit és adóalanyait féltő államférfiak, politikusok, publicisták, orvosok, papok ajkáról az ige: »Elsősorban több embertermelésre van szükségünk!«

Az embertermeléshez, magyarán szólva, egymagában sem a férfi, sem a nő korántsem elegendő. Oly elemi igazság ez, amellyel manap, a nemi felvilágosítás korában, a gyermekek is tisztában vannak. A több embertermelésre buzdító felhívást és sürgetést tehát, ha már egyáltalában el nem lehetnek nélküle, a józan ész szabályai szerint a férfiakhoz és a nőkhöz egyképen és egyforma erélyességgel kellene intézni. Mégis azt a különös jelenséget kell tapasztalnunk, hogy a több embertermelés követelését, amely majd émelyítő kenetességgel, majd hazafiságra hivatkozó pátosszal, majd meg tárgyilagosságot mímelő tudományossággal hangzik el, leggyakrabban nem a férfiak és a nők, hanem csakis a nők agyának és szívének irányítják.

Mit jelent ez a különös egyoldalúság éppen ott, ahol a nők egyoldalúan mitsem termelhetnek? Szemrehányást jelent, vádat jelent. Az egészen szigorúak, akik most nagyon elszaporodtak, nyíltan meg is mondják, a kevésbé szigorúak pedig nem nagyon leplezgetik, hogy szerintük a nőket súlyos mulasztások terhelik, a nők nem teljesítik eléggé kötelességüket, a nőktől fokozottabb embertermelő tevékenység volna várható. Az általánosság bizonytalan keretében imbolygó szemrehányásokon kívül pedig a részletező vádak sem maradnak el, amelyek pontos számadatokkal vannak fölszerelve. Egy híres német nőorvos megállapítja, hogy minden egyes egészséges nő tizenöt esztendő lefolyása alatt, tizennyolcadik életévétől a harmincharmadikig bízvást produkálhat hat gyermeket. A mai nő nem nyújtja ezt a »teljesítményt«, még pedig nem szervezete teljesítőképességének hiányosságánál fogva, hanem szándékosan nem. A mai nő tehát nem teszi meg azt, amit joggal elvárhatni tőle.

Mit szóljunk ehhez a fenomenális bölcsességhez? Abban az előreláthatóan halhatatlan előszóban, amelyet Maupassant verseihez írt Flaubert, ez a felhördülés facsarja el szívünket: »A földnek vannak határai, de az emberi butaság határtalan!« Egyebet mi sem mondhatunk.

A mostanság annyira megsokasodott szigorúak, akiknek a keménységtől szinte elcsontosodott az arcuk, akiknek villám a szemük és menydörgés a szavuk, nekirontanak a nőnek a több embertermelés kategorikus követelésével. Ráolvassák a statisztika sötét megállapítását, mely szerint már a háború előtt is Európaszerte kevesebb volt a születés, mint amennyi kellett volna és természetesen azt bizonyítgatják, hogy ami már a háború előtt sem volt sok, az a kevésnél is kevesebb lesz a háború után, amikor a legnagyobb szaporaság is csak hogy éppen valamelyest lesz elegendő a háborúokozta emberhiánynak félig-meddig való pótlására.

Nem akarunk most annak a kérdésnek a fejtegetésébe bocsátkozni, vájjon igazán kötelessége-e a nőnek a tőle telhető legnagyobb szaporaságot, elemi, más szóval, mindenképen tenyészállattá átalakulni. Tegyük íél, — meggyőződésünk ellenére! — hogy így van. Dekákkor is a legnyomatékosabban újra meg újra azt kell hangoztatnunk, hogy lehetetlenség arról megfeledkezni, hogy a nő egymagában és egymagától nem tudja azt a tőle telhető legnagyobb szaporaságot kifejteni, amelyet a több-termelésnek lelkes apostolai megkövetelnek tőle. Hiába prédikálják a nőnek, az egészséges nőnek, hogy vét természetadta hivatása és az emberekben megfogyatkozott állam iránti kötelessége ellen, ha életének tizennyolcadik évétől a harmincharmadikig nem hozza világra azt a hat gyermeket, akiket az orvosi tudomány szerint bízvást elvárhatunk tőle. Mit tegyen az a nő, aki lányságán még nem ad túl tizennyolc esztendős korában, hanem csak jóval később, mit tegyen az a nő, aki egyáltalában nem megy se férjhez, se tisztesség ne essék szólván, szeretőhöz, de mit tegyen az a nő is, aki férjhez megy ugyan, vagy szeretőhöz jut, de akinek férje vagy szeretője nem képes vagy nem hajlandó az embertermelésnek arra a fokozott tempójára, amelyet a háború-ütötte hézagok kitöltésének szent nevében rá akarnak diktálni. Mit tegyen az a nő, aki egyáltalában nem tud szert tenni az embertermelésben eddig mégis csak nélkülözhetetlen férfi-partnerre, vagy akinek a partnere úgy vélekedik, hogy jóval kevesebb utóddal is nyugodtan beéri. Honnan és hogyan szállítsa az ilyen nő a tudomány által lehetségesnek mondott, a többtermelés elvétől tehát megkövetelt hat gyermeket? Mily módon járulhat hozzá ez a nő az emberhiány pótlásához? Bizony sehogysem, még akkor sem, ha maga is legszentebb kötelességének vallaná, hogy féltucat gyereknél alább nem adja.

Pedig nem is igen vallja. Ha nem elveket nyaggatunk, hanem magunk köré tekintünk, mennél több olyan anyával találkozunk, akik csöppet sem titkolják, hogy gyermekek dolgában éppen a gyermekek érdekében nem a mennyiség, hanem a minőség a fontos és akik, bár sohasem foglalkoztak nemzetgazdaságtannal és szociológiával, belátják, hogy a szaporaság nem kis mértékben a gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyoktól is függ. Az ankéteken pózoló, templomokban prédikáló, cikkekben keneteskedő és moralizáló uraknak csöpp fáradságukba és legkisebb nehézségükbe sem kerül, hogy a nőkre a féltucatnyi ember termelésének kötelességét róják ki. Ha azonban az a kérdés vetődik fel, hogy ki és hogyan tartsa ei a többtermelésnek táplálásra ruházkodásra, lakásra, nevelésre és iskoláztatásra szoruló élő eredményeit, akkor kielégítő feleletet sohasem kapunk. Ahol a társadalmi és anyagi feltételekből például csak két gyermekre futja, ott manap rendszerint két gyermeknél több nem is szokott megteremni, vagy ha mégis, akkor a gyermekek fejlődésének, sőt puszta exisztenciájának is elháríthatatlan rovására, mert hiszen azon a szociális és gazdasági alapon, amelyen két gyermek még talán tisztességesen elférne, négy vagy öt gyereknek csak kétségbeejtően szűk helye juthat, olyan szűk helye, hogy esetleg egyáltalában nem férnek el rajta, tehát előbb-utóbb a nyomorúság kálváriájának valamelyik állomásán el is pusztulnak,

A vak ösztönt, amely végnélküki embertermelésre volna képes, manap a gazdasági viszonyok kényszerítő hatása alatt a legtöbb helyütt az önkorlátozás fegyelmezettsége váltotta fel, amely józan megfontolással csak

annyi gyermeket enged világra, ahánynak életbenmaradását és felnevelését biztosítottnak látja. Ez a megfontolás pedig legtöbbnyire nem is a nőtől, hanem a vele az embertermelésben részes férfitől indul ki. Vádolni miatta azonban a férfit sem lehet; hanem legföljebb az életviszonyokat, amelyek manap akár csak egy gyerkeknek emberhez méltó eltartását is nehezebbé teszik, mint amilyen volt egy emberöltővel ezelőtt akár három gyermeknek is az eltartása. Aki fel akarja fokozni a nép-szaporodást, az ne azt kívánja, hogy a kévésen még többen osztozkodjanak, hanem előbb tegye lehetővé, hogy az a kevés mennél inkább megsokasodjék. A népjólét fokozása bizonyos mértékben maga után fogja vonni az igazán gyümölcsöző, azaz eredményeit meg is tartó és óvó embertermelést, bár a kötelező féltucatot manap már ez sem biztosíthatja. A szaporodás gazdasági előfeltételein tessék jobban gondolkodni, prédikátor uraimék, ne pedig mindig a nőket illessék egyoldalú szemrehányásokkal. A nők megteszik majd a magukét, csak tegyék meg előbb a férfiak is. Ezek pedig annál inkább meg fogják tehetni, mennél tehetősebbek lesznek kulturális és anyagi helyzetük jóvoltából. A kulturális és gazdasági javakban való többtermelésnek az emberekben való többtermelés jár majd a nyomában, anélkül, hogy akár az államhatalom és a vallás, akár a tudomány képviselőinek minduntalan »kötelességükre kellene figyelmeztetniök a nőket, akik emberhez méltó viszonyok között úgynevezett kötelességüknek úgyis tudatában volnának, de akiket kötelességük megérzésében manapság kegyetlenül megzavar, teljesítésében pedig legtöbbször erőszakosan meggátol a fonák társadalmi, és a visszás gazdasági rend barbár kényszerűsége,